

Oro för att inte få vård under covid-19-pandemin – särskilt bland äldre

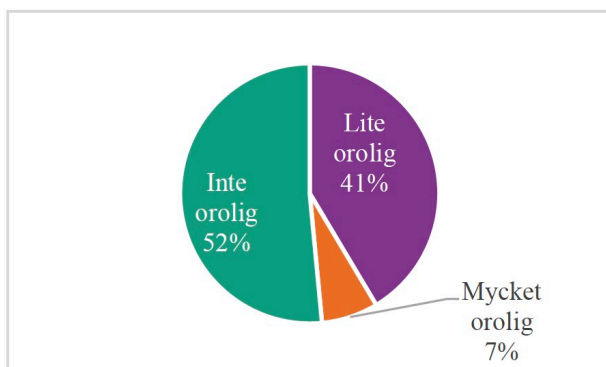
Varannan person var orolig för att inte få vård under covid-19-pandemin. Var femte sökte inte eller avbokade redan bokad vård eller tandvård. Det visar en undersökning genomförd i maj 2020. Oro och färre vårdbesök kan påverka folkhälsan negativt, särskilt utifrån målet om jämlikhet i hälsa.

Folkhälsomyndigheten följer covid-19-pandemins konsekvenser för folkhälsan och folkhälsoarbetet. Pandemin kan ha inneburit att färre personer har besökt hälso- och sjukvården, dels för att man följt samhällets smittskyddsåtgärder, dels av oro för att bli smittad eller på grund av omprioriteringar i vården. I maj 2020 genomförde Folkhälsomyndigheten en enkät för att undersöka dessa frågor (se faktaruta).

Oro i befolkningen för att inte få vård under covid-19-pandemin

Nästan hälften av de tillfrågade, 48 procent, svarade att de kände sig oroliga för att inte få tillgång till vård. De flesta kände lite oro, 41 procent, men 7 procent svarade att de kände sig mycket oroliga för att inte få vård under pandemin.

Figur 1. Andel som svarat att de känner sig lite, mycket eller inte alls oroliga för att inte få vård vid behov.

Enkätundersökningen

I maj 2020 skickade Folkhälsomyndigheten ut en webb-enkät till 1 602 deltagare i åldrarna 16–84 år i myndighetens frågepanel [Hälsorapport](#). Svarefrekvensen var 88 procent. I det här faktabladet redovisas svaren på följande frågor:

- Känner du dig orolig för att inte få tillgång till vård vid behov?
- Har du undvikit att söka vård (t.ex. sjukvård, tandvård, psykolog, mödravård) på grund av covid-19-pandemin?

I en tredjedel av enkäterna fanns möjlighet att komplettera de fasta svarsalternativen med fritextsvar. Till faktabladet har 83 fritextsvar från åldersgruppen 70–84 år granskats.

Det var främst personer i åldern 70–84 år som var oroliga över tillgången till vård. Av dessa angav 60 procent att de kände sig lite eller mycket oroliga.

Analyserna visade inga statistiskt säkerställda skillnader utifrån kön och utbildningsnivå när det gäller oro för att inte få vård vid behov.

Hög ålder och belastning inom vården orsak till oro

De personer, 70–84 år, som var lite eller mycket oroliga för att inte få tillgång till vård, angav egen ålder eller belastning inom sjukvården som orsaker till oro. Det framgår inte av svaren om oron gällde vård för covid-19, vård för andra sjukdomar, eller både och.

”Eftersom man är äldre och inte vet hur det kommer att prioriteras om man skulle behöva vård. Om det är många yngre som är sjuka samtidigt så lär man ju inte komma i första hand.” Kvinna, 73 år.

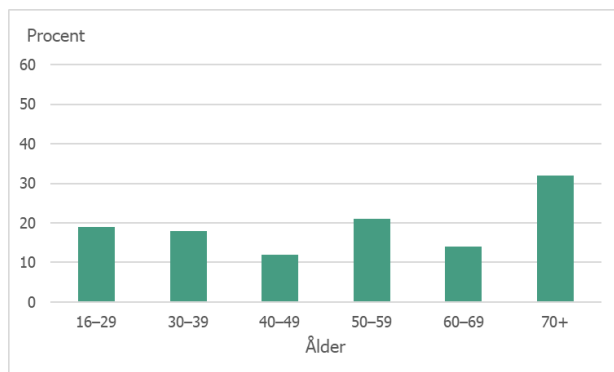
De som svarade att de inte var oroliga uppgav framför allt att de hade stor tilltro till vården och att det finns plats på sjukhusen i regionerna där de bor. Några uppgav att de inte känner sig oroliga på grund av sin ålder eftersom den borde innebära att de prioriteras inom vården.

”Jag tror att sjukvården i dag – trots hög belastning – är i ett sådant läge att jag skulle få tillgång till vård om det behövdes.” Kvinna, 73 år.

Var femte sökte inte vård trots behov

Totalt 20 procent av de tillfrågade, 16–84 år, svarade att de hade undvikit att söka vård under covid-19-pandemin, trots behov. Bland personer 70–84 år var andelen 32 procent. Lägsta andelen, 12 procent, fanns i åldersgruppen 40–49 år.

Figur 2. Andel i olika åldersgrupper som svarat att de undvikit att söka vård pga covid-19-pandemin.

Det fanns inga statistiskt säkerställda skillnader utifrån kön och utbildningsnivå när det gäller att inte söka vård under covid-19-pandemin.

Äldre har undvikit rutinbesök i vården

De flesta personer i åldern 70–84 år som svarat att de undvikit att söka vård under pandemin uppgav att det framför allt gällde rutinbesök såsom hälsokontroller, besök för ögon-, öron- eller hudproblem, sjukgymnastik, fotvård och tandvård. Det gällde både män och kvinnor.

I de flesta fall hade de själva avbokats eller avstått från att söka vård. Det var alltså inte i första hand hälso- och sjukvården som hade avbokats.

”Tandläkarbesök får anstå liksom besök på vårdcentral.” Kvinna, 85 år.

Ett fåtal uppgav i fritextsvar varför de undvikit att söka vården, och då handlade det om rädsla för smitta och besvär som inte varit akuta.

De som faktiskt hade uppsökt vården och tandvården under pandemin beskrev att det handlade om både akuta besök och rutinkontroller.

”Har besökt tandläkaren akut. Varit på vårdcentral och fått fästingspruta.” Kvinna, 80 år.

Konsekvenser inom akutvård, tandvård och screeningverksamhet

Socialstyrelsen har analyserat covid-19-pandemins påverkan på tandvård, screeningverksamheter inom cancerområdet, akutpsykiatri och akutsomatik under pandemins första månader. Resultaten redovisas i fyra faktablad.

Besök hos tandvården, för personer 24 år och äldre, minskade kraftigt i samband med utbrottet av covid-19-pandemin. Tydligast var minskningen i åldersgruppen 70 år och äldre. Screeningverksamheter inom cancerområdet har också påverkats av pandemin. Färre personer har deltagit i screeningen, framför allt i åldern 70–74 år. Även akuta besök inom både somatik och psykiatri minskade kraftigt när det kom tecken på allmän smittspridning. På somatiska akutmottagningar minskade antalet patienter mest i åldersgrupperna 0–17 år och 70 år och äldre. När det gäller psykiatri var minskningen större på vuxenpsykiatriska akutmottagningar än på barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar.

Oro och färre vårdbesök kan påverka folkhälsan

Följsamhet till rekommendationer och allmänna råd samt oro för smittspridning kan ha bidragit till att äldre har undvikit att söka vård under covid-19-pandemin. Både oro och färre vårdbesök kan påverka folkhälsan negativt, särskilt ur ett jämlikhetsperspektiv. Därför bör i synnerhet äldre personer uppmanas att söka vård vid behov och inte ställa in planerade besök utan att först diskutera saken med hälso- och sjukvården.

Covid-19-pandemin och dess konsekvenser förändras snabbt. Det betyder att det som beskrivs i faktabladet kan se annorlunda ut hösten 2020 än det gjorde våren 2020. Folkhälsomyndigheten fortsätter att följa utvecklingen genom webbenkäten Hälsorapport.

Referenser

- Socialstyrelsen, 2020. Effekter av covid-19 på besök i tandvården.
- Socialstyrelsen, 2020. Effekter av covid-19 på hur patienter besöker somatiska akutmottagningar.
- Socialstyrelsen, 2020. Färre söker vård på psykiatrisk akutmottagning under coronapandemin.
- Socialstyrelsen, 2020. Covid-19 pandemins påverkan på screeningverksamheter inom cancerområdet.